

de meeste), maar de Enquêtecommissie heeft, dunkt ons, terecht geconstateerd dat de anti-democratische stemming in den lande sterker was 'dan de betrekkelijk geringe aanhang van totalitaire politieke bewegingen zou doen vermoeden.'¹ De uiterlijke politieke stabiliteit werd door het systeem van evenredige vertegenwoordiging, dat aan het einde van de eerste wereldoorlog ingevoerd was, bevorderd; tegelijk droeg dat systeem er toe bij dat de verkiezingsstrijd een abstracte, een minder persoonlijk karakter aannam en dat zich geen grote en duidelijke verschuivingen voordeden: de politieke verdeeldheid in den lande werd in de verkiezingsuitslagen en dus in de samenstelling der vertegenwoordigende lichamen zuiver maar ook tot vervelens toe weerspiegeld. Elk kabinet was een moeizaam samengesteld coalitie-kabinet dat tot in de zomer van '39 steeds de drie grote confessionele partijen als kern had – drie partijen welker confessionele uitgangspunten slechts van beperkte toepasselijkheid waren op de problematiek waarmee men in de jaren '20 en '30 geconfronteerd werd. Van die drie bleef de Anti-Revolutionaire Partij onder Colijns leiding nog het meest homogeen; in de Christelijk-Historische Unie kwam daarentegen in de jaren '30 een stroming van jongeren naar voren die de staat een veel actiever rol wilden laten spelen op het terrein der economie, en de Rooms-Katholieke Staatspartij was tijdens de gehele periode een door de kerk bijeengehouden coalitie van groepen die op sociaal-economisch gebied elkaars tegenstanders waren.

Het was dan ook geen toeval dat zich juist in die Rooms-Katholieke Staatspartij, meest op de achtergrond, een streven aftekende om, zoals dat heette, 'de klassentegenstellingen te overwinnen' en 'de klassenstrijd uit te bannen' door het oprichten van corporaties; dat zouden door de staat ingestelde organen zijn waarin, al of niet na verkiezing, vertegenwoordigers van overheid, ondernemers en arbeiders tot gemeenschappelijke besluiten zouden moeten komen. De invoering van zulk een corporatief stelsel zou betekenen dat, met uitsluiting van andere vormen van actie, de strijd om de verdeling van het nationaal inkomen (een van de meest wezenlijke elementen in de politieke worsteling die binnen een democratie gevoerd wordt) plaats zou vinden achter gesloten deuren, hetgeen tot een bedenkelijke verschraling van die democratie zou leiden. Trouwens, in een staat als Italië waarin dat corporatieve stelsel ingevoerd heette, was van democratie geen sprake meer en hetzelfde gold voor Spanje en Portugal waar men aan het eind van de jaren '30 beweerde, respectievelijk trachtte, een corporatief stelsel op te bouwen. Over het algemeen wist men er in Nederland weinig van hoe het er in die landen in werkelijkheid uitzag en hoe die corporaties in de praktijk fungeer-

¹ *Enq.*, dl. VII a, p. 186.